

19 juni 2024

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

**European Degree? Laten we maar beginnen met Nederland en Vlaanderen op 5...
... en wat andere zaken om mee te nemen rond studeren 'over de grens'...
... en een voorstel voor een N-V-Ad-project voor niveau 5...**

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Een paar zaken onder de loep	2
2.1	Autonomie van instellingen als blokkade	
2.2	European Degree: initiatief	
2.3	OCW en European Degree	
3	Ad Vlaams en Ad Nederlands – ook iets over en weer in te zetten? N-V-degree?	3
3.1	Doorstroom naar niveau 5 (Ad / Graduaat) – nationaal en internationaal	
3.2	Rechten met ons havo en mbo in Vlaanderen: anders dan in Nederland	
3.3	Leerwegen en lengtes	
3.4	Ad naar Bachelor	
3.5	Constateringen	
4	Wederzijdse erkenning van diploma's en graden is maatwerk	6
5	Voorstel	6
	Bijlage 1 Tirana Commitments	7
	Bijlage 2 Passages uit de Kamerbrief van OCW - European Degree	9

Let op: Naast het kijken naar een aantal internationale ontwikkelingen in het hoger onderwijs, gaat het dit keer vooral ook om *het vergelijken van de stelsels in Nederland en Vlaanderen*. Dat doen we om te bezien hoe jongeren over de grens aan een studie in het hoger onderwijs kunnen en mogen beginnen - en doorstromen. *Dat blijkt toch anders te liggen dan vaak wordt gedacht...*

1. Inleiding

Binnen het hoger onderwijs wordt internationaal gestreefd naar vormen van stevige samenwerking, onder de vlag van het Bologna-proces dat de European Higher Education Area (EHEA) met allerlei afspraken heeft opgeleverd. Op veel punten is echter nog veel concreet werk aan de onderwijs-winkel want ja, elk land heeft een eigen systeem met een dito aanpak. Niet veel overheden zijn bereid om openlijk afstand te doen van de waarden die nationaal aan het stelsel worden gehecht. Dat is ook weer te constateren als wordt gekeken naar het 'Tirana Communiqué' dat eind mei tijdens de ministeriële conferentie over de EHEA door de aanwezige nationale vertegenwoordigers is aangenomen. Los van een aantal voor de hand liggende politieke stellingnames kan niet anders dan worden vastgesteld dat allerlei zaken maar weer eens geherformuleerd zijn, vooral om allerlei werkgroepen aan het werk te kunnen blijven houden. Je kunt het ook een kwestie van 'doorschuiven' en 'pappen en nathouden' noemen. In bijlage 1 hebben we de aanbevelingen opgenomen zodat u als lezer er zelf kennis van kunt nemen ¹.

¹ Zoals we al eerder hebben gemeld, is het zo dat de machtigste landen en organisaties binnen het Bologna-proces nog steeds de volledige opname van de Short Cycle nadrukkelijk blokkeren. Daarmee voorkomen ze dat in allerlei internationale onderzoeken moet worden aangegeven waarom ze de SCHE niet invoeren. Dat is ook niet verplicht maar wel aanbevolen, mede recentelijk nog door een werkgroep daarvoor. Men is evenwel nu niet verder gekomen dan het hebben vermeld van de SCHE in een voetnoot. Het is daarmee duidelijk geworden dat het Bologna-proces geen kwestie is van het zoeken naar een goede balans in het vormgeven van stelsels maar eerder van het op een conservatieve wijze behouden van de macht door de universiteiten (en hogescholen die de 'academic drift' omarmen).

Wat vervolgens opvalt is dat de Europese Commissie – ook als waarnemer aanwezig bij het Bologna-proces – een paar jaar geleden heeft gedacht dat het goed is als van die kant aanvullende initiatieven in gang worden gezet om daarmee allerlei zaken los te kunnen trekken. Men heeft ook hiervoor allerlei budgetten achter de hand, gekoppeld aan ‘prioriteiten’ zoals bij Erasmus+. Dan trappen instellingen en ook koepels van aanbieders al snel een tandje harder. Maar dat is nog steeds geen garantie voor succes om veranderingen in het hoger onderwijs te bewerkstelligen.

2. Een paar zaken onder de loep

Laten we maar eens een paar ontwikkelingen nader bezien.

2.1 Autonomie van instellingen als blokkade

Discussies over de samenwerking tussen universiteiten en ook hogescholen via het hebben van allianties gaan ook stevast over de autonomie van elke instelling en de beperkingen die de nationale wetgeving met zich meebrengt. De regels, de wetten en de kaders zijn dan heilig. Ook het opstarten van kaders voor microcredentials is toegejuicht, maar vervolgens wordt een en ander zeer diffuus als de plannen moeten landen in een nationale aanpak. In ons land hebben we nu de wet voor het NLQF en daarin staan regels voor het communiceren rond delen van formele opleidingen. Maar tevens wordt alhier nog steeds geworsteld met de regeling ‘helderheid’ rond het private aanbod en het zich mogen bewegen op ‘het gelijke speelveld’. Daarom zijn diverse hogescholen maar op eigen houtje het MC-wiel aan het uitvinden, met alle onhelderheid van dien.

2.2 European Degree: initiatief

Een recent gelanceerd initiatief vanuit Brussel heeft te maken met het mogelijk gaan gebruiken van een ‘European Degree’. Daarbij wordt het volgende door de Europese Commissie gemeld, met een tweetal opties als zodanig:

A preparatory European label: a label would provide a strong European branding. It would be given to joint degree programmes which meet the proposed European criteria: students receive a European degree label certificate together with their joint degree.

A European degree: this new type of qualification would be based on the common criteria and be anchored in national legislation. It would be awarded either jointly by several universities from different countries or possibly by a European legal entity established by such universities: students receive a ‘European degree’ that is automatically recognised.

Uiteraard wordt ook hierbij een geldelijke worst voorgehouden aan alle betrokkenen, en dat zal ongetwijfeld tot veel activiteiten (onderzoeken, projecten, conferenties...) gaan leiden voor een aantal jaren. Maar of dat tot concrete, breed gedragen arrangementen met zich gaat meebrengen is een voor de hand liggend vraagteken. Hier de budgettaire uitdaging die is uitgezet:

The Commission will facilitate and support Member States in the work towards the European degree through a number of concrete actions, including a European degree policy lab supported by Erasmus+ programme, to be set up in 2025, aiming to engage Member States and the higher education community to develop guidelines towards a European degree.

In 2025, the Commission plans to launch ‘European degree pathway projects’ within Erasmus+ programme to provide financial incentives for Member States, together with their accreditation and quality assurance agencies, universities, students, economic and social partners, to engage in the pathway towards a European degree.

Dat klinkt aantrekkelijk en dus heel mooi. Maar we hebben natuurlijk al binnen de EHEA de vier cycli binnen het hoger onderwijs, met als meest gebruikte namen: Short Cycle (Associate), Bachelor, Master en PhD. Maar kennelijk is dat niet genoeg, vindt men in Brussel. Dat sluit ook wel aan bij het gegeven dat nog steeds niet over en weer de nationale diploma’s worden geaccepteerd vanwege allerlei verschillende wetgevingskaders en vooral door het afwijkende gebruik van de instrumenten binnen de EHEA. Dus ja, men zegt wel steeds bijvoorbeeld dat ‘een Bachelor een Bachelor is’, maar in de praktijk ligt het toch anders. Dat gedrag moet dus kennelijk worden doorbroken.

2.3 OCW en European Degree

Ons ministerie van OCW heeft ook de plannen voor deze aanpak in ontvangst genomen, zo blijkt uit een document dat recent naar de Tweede Kamer is gestuurd. Al lezend bekruipert ons de

gedachte dat men als overheid heel tactisch wil handelen nl. door het initiatief van harte toe te juichen maar vervolgens omfloerst te stellen dat men er niet echt brood in ziet. Natuurlijk, stelt men, kan elke instelling autonoom hierbij gaan handelen, maar er ligt al veel te veel op de bordjes van de universiteiten en hogescholen, volgens OCW (dus achteraf niet gaan klagen). De meerwaarde van de European Degree is derhalve niet zodanig dat er van bovenaf meteen prioriteit aan zal worden gegeven – ook gelet op de discussies rond de internationalisering. In bijlage 2 hebben we een aantal passages uit het OCW-document opgenomen, voor degenen die binnen hun functie er nog geen kennis van hebben genomen.

3. Ad Vlaams en Ad Nederlands – ook iets ‘over en weer’ in te zetten? N-V-degree?

Eigenlijk is al met al het bovenstaande een lange aanloop voor het komen met een voorstel om met Nederlandse en Vlaamse geïnteresseerden met elkaar te gaan bezien of in het kader van de internationalisering op niveau 5 een wederzijdse doorstroom naar niveau 6 een onderwerp van gesprek kan worden, op basis van bepaalde gemeenschappelijke kenmerken die zijn te benoemen voor de Ad in Nederland en Vlaanderen. Daarbij kan het ook gaan om ‘joint programmes’ op niveau 5, als zoiets na verder onderzoek daarnaar in ieders straatje past².

Om die reden gaan we hier allereerst maar gewoon allerlei situaties en scenario’s de revue laten passeren. Het lijkt erop dat alles vooral vergelijkbaar is, ook als het gaat om het gebruik van namen en begrippen. Maar dan zou wel eens ‘schone schijn’ kunnen zijn en dan moet worden voorkomen dat allerlei diffuse denkbeelden een rol gaan spelen als het gaat om verdere samenwerking, ook met internationale doorstroomopties en dat soort zaken.

3.1 Doorstroom naar niveau 5 (Ad / Graduaat) – nationaal en internationaal

Eerst is het dan van belang om de positionering van de Short Cycle op zich na te gaan. In Nederland is het dus de Associate degree, in Vlaanderen het ‘Graduaat’ maar in het Engels is het ook de Associate Degree (met een hoofdletter D).

We kunnen daarbij kijken naar de nationale vooropleidingseisen, met betrekking tot het diploma, om te worden toegelaten tot een Ad-opleiding (los van een aparte Vlaamse route daarvoor met een schakeljaar bij o.a. het zesjarige Beroepssecundair Onderwijs (BSO), met een zevende en daarmee extra jaar – maar waarin, heel relevant, vanaf 2025 verandering gaat komen³ en dan is het ook goed tegen die tijd om te bezien wat dit in voorkomend geval inhoudt voor de instroom over en weer. ASO staat voor ‘Algemeen Secundair Onderwijs’.

² Misschien heeft u het al gehoord of gelezen, maar Vlaanderen neemt in de plannen voor de internationalisering een interessante positie in, zeker van belang voor de instellingen in Zuid-Nederland. Het gaat erom dat Vlaamse studenten in dat kader recentelijk als volgt zijn opgenomen in het voorstel voor een AMvB – waarbij het gaat om het hanteren van allerlei criteria om na te gaan om een bepaald aanbod doelmatig is, gelet op het aanbieden van anderstalige opleidingen of trajecten aan studenten ‘aan de andere kant van de grens’:

Grensregio

Opleidingen of trajecten die worden aangeboden op een locatie op hemelsbreed 25 kilometer van de landsgrens met een anderstalig gebied, worden in deze amvb aangemerkt als gevestigd in een grensregio. Er zijn binnen het rijk verschillende definities van grensregio’s die departementaal zijn ingevuld. Voor het hbo en wo was er vooralsnog geen bestaande definitie. Het CPB gebruikt in het onderzoek ‘De arbeidsmarkt aan de grens met en zonder grensbelemmeringen’ eveneens de afstand van 25 kilometer, omdat het aannemelijk is dat grenseffecten tot op die afstand de arbeidsmarkt beïnvloeden.

Het gaat in dit criterium om de grens met een anderstalig gebied, niet zijnde Vlaanderen. Indien aan beide kanten van de grens dezelfde taal wordt gesproken, vormt de taal geen belemmering om onderwijs in het Nederlands te volgen.

³ Op dit moment kan iemand die het diploma behaalt in het Vlaamse ‘beroepssecundair onderwijs (BSO)’, vergelijkbaar met ons mbo, alleen maar naar de opleiding voor het Graduaat of de Bachelor als na het 6^e jaar een aanvullend 7^e jaar is gevolgd en afgerond. Maar vanaf 2025 mag iemand al na het 6^e jaar BSO naar het Graduaat, maar niet naar de Bachelor want daarvoor blijft gewoon het extra 7^e jaar vereist. Dit houdt in dat de instroom bij de Graduaatsopleidingen vanaf volgend jaar kan gaan stijgen, met een duidelijk sterker gemêleerd gezelschap. Wat dit gaat betekenen voor dit type opleiding op zich en bijvoorbeeld de doorstroom na het Graduaat naar de Bachelor is nog ongewis, maar het zal toch gaan leiden tot een vorm van heroriëntering op de positie van het Graduaat door de hogescholen.

Overigens kent Vlaanderen ook nog het ‘technisch secundair onderwijs’ en het ‘kunstsecundair onderwijs’. Daarvoor zijn ook routes die leiden naar het hoger onderwijs, zoals geldt voor het BSO.

Toelating tot niveau 5

- In Nederland:
 - mbo-4 – mag ook naar een hbo-bacheloropleiding
 - havo (5 jaar) – mag ook naar een hbo-bacheloropleiding
 - vwo (6 jaar) – mag naar alle opleidingen in het hbo en wo
- In Vlaanderen:
 - Diploma ASO (6 jaar) – mag naar alle opleidingen: Graduaat (hbo) ⁴, hbo-bachelor en wo-bachelor, op basis van 'intake-procedures' van een instelling zelf
 - Diploma BSO (6 jaar + extra 7^e jaar) – mag naar: Graduaat (hbo) en hbo-bachelor *

* Bij wat hierna speelt, laten het BSO verder buiten beschouwing omdat deze gediplomeerden op dit moment geen doelgroep vormen voor hbo-opleidingen in Nederland.

Maar het wordt interessant als vervolgens de kruisbestuiving in beeld wordt gebracht voor andere situaties. Dan gaat het om het kunnen worden toegelaten in Nederland met een Vlaamse vooropleiding (ASO) en omgekeerd in Vlaanderen met een van de Nederlandse vooropleidingen (mbo, havo, vwo). We kijken daarbij niet naar de nadere en aanvullende vooropleidingseisen, zoals met het profiel en de vakken – want dit is aan de ontvangende instelling om daarop nader in te zoomen.

Toelating 'over en weer'

- In Nederland met een Vlaams diploma:
 - Diploma ASO (6 jaar) – mag naar de Ad, de hbo-bachelor en de wo-bachelor
- In Vlaanderen met een Nederlands diploma:
We nemen hiervoor de informatie over van de Howest-hogeschool, van hun website, als voorbeeld. Andere hogescholen hanteren dit eveneens als algemeen en dus formeel beleid:

The screenshot shows the Howest website with a navigation bar and a search bar. Below the navigation bar, there are four columns, each representing a different diploma type and its corresponding admission requirements:

Heb je een HAVO-diploma?	Heb je een HAVO met propedeuse?	Heb je een MBO4-diploma?	Heb je een VWO-diploma?
Dan kan je bij ons starten in: <ul style="list-style-type: none">✓ Vlaamse graduaatsopleidingen (Associate Degrees)✓ Vlaamse graduaatsopleidingen, en daarna in een professionele bachelor via een verkort traject	Dan kan je bij ons starten in: <ul style="list-style-type: none">✓ Vlaamse graduaatsopleidingen (Associate Degrees)✓ Vlaamse bacheloropleidingen in het Nederlands	Dan kan je bij ons starten in: <ul style="list-style-type: none">✓ Vlaamse graduaatsopleidingen (Associate Degrees)✓ Vlaamse bacheloropleidingen in het Nederlands	Dan kan je bij ons starten in: <ul style="list-style-type: none">✓ Vlaamse graduaatsopleidingen (Associate Degrees)✓ Vlaamse bacheloropleidingen in het Nederlands✓ Vlaamse bacheloropleidingen in het Engels

3.2 Rechten met ons havo en mbo in Vlaanderen: anders dan in Nederland

Het valt op dat de rechten in Vlaanderen met een Nederlands havo- dan wel een mbo-diploma verschillen. Een havist mag alleen maar naar de Ad-opleiding (en dan pas door naar de bacheloropleiding), terwijl een mbo'er opmerkelijk genoeg ook meteen aan de hbo-bacheloropleiding mag beginnen. Het betekent tevens dat een havist niet meteen naar een Vlaamse hogeschool voor de hbo-bachelor kan gaan maar eerst in Nederland het eerste jaar van een hbo-opleiding moet hebben afgerond ⁵. Daarbij is het overigens de vraag of het ook het eerste jaar van een Ad-opleiding mag zijn of alleen – vanwege het gebruik van het begrip 'propedeuse' – van een hbo-bacheloropleiding. Hierover is geen informatie te vinden – maar die komt wel binnenkort boven water.

Ook is het dus zo dat deze leerweg met de 'havo en een hbo-propedeuse' alleen maar toegang biedt tot de hbo-bachelor en niet tot het Vlaamse wetenschappelijk onderwijs zoals in Nederland wel een optie is. Tevens kan alhier iemand met een Ad-diploma aan een wo-bacheloropleiding beginnen, maar daar wordt in Vlaanderen niets over gezegd.

⁴ Iemand kan al met 18 jaar meedoen aan een toelatingsonderzoek voor het Graduaat. Voor de Bachelor is het 21 jaar. Daarbij geldt wel niveau B1 als taaleis. Dat kan ook gelden voor instromers uit Nederland.

⁵ Daarbij is niet duidelijk of het moet gaan om een verwant eerste jaar, gelet op de studie in Vlaanderen.

3.3 Leerwegen en lengtes

In dit kader kun je naar de leerwegen gaan kijken en dan de lengte ervan, voor het havo en vwo in Nederland en het ASO in Vlaanderen:

In Nederland

- Havo + Ad-opleiding = 7 jaren
- Havo + hbo-bacheloropleiding = 9 jaren
- Vwo + wo-bacheloropleiding = 9 jaren

In Vlaanderen:

- ASO + Graduaat = 7,5 tot 8 jaren
- ASO + hbo-bacheloropleiding = 9 jaren
- ASO + vwo-bacheloropleiding = 9 jaren

Vervolgens weer aan de slag met de kruisbestuiving, met oversteken naar het ander land(sdeel):

In Nederland met een Vlaamse vooropleiding:

- ASO + Ad-opleiding = 8 jaren
- ASO + hbo-bacheloropleiding = 10 jaren ⁶
- ASO + wo-bacheloropleiding = 9 jaren

In Vlaanderen met een Nederlandse vooropleiding:

- Mbo-4 + Ad-opleiding = afhankelijk van de route in het mbo en daarvoor = $X + 1,5$ of 2 jaren
- Mbo-4 + hbo-bacheloropleiding = idem = $X + 3$ jaren
- Havo + Ad-opleiding = 6,5 of 7 jaren
- Havo + Ad-opleiding + vervolg in hbo-bacheloropleiding = afhankelijk van de opleiding en de hogeschool = rond de 8 of 8,5 jaren
- Vwo + Ad-opleiding = 7,5 of 8 jaren
- Vwo + hbo-bacheloropleiding = 9 jaren
- Vwo + wo-bacheloropleiding = 9 jaren

3.4 Ad naar Bachelor

De Vlaamse graduaatsopleiding kent formeel 90 tot 120 studiepunten, maar veelal vraagt de route een programma van 2 jaren. Daarna kan worden ingestroomd bij een hbo-bacheloropleiding en dan geldt, net als in Nederland, dat de ontvangende hogeschool de omvang van het aanvullend programma vaststelt. Dat zal bij een verwante doorstroom na een Ad van 120 studiepunten toch wel minimaal 90 studiepunten vragen, om het bachelorniveau te kunnen garanderen.

Het ligt niet formeel vast dat men streeft naar 3 jaren voor de route Ad-Bachelor, vanwege het sterke eigen karakter van de Vlaamse Ad.

Maar hoe zit het dus in het totale plaatje met die doorstroom met het Ad-diploma op zak naar een aanvullend bachelorprogramma?

In Nederland:

- Ad + aanvullend hbo-bachelorprogramma = minimaal 4 jaren (verwant is het streven 4 jaren)

In Vlaanderen:

- Ad + aanvullend hbo-bachelorprogramma = normaal gesproken minimaal 3,5 jaren (ook hier is het streven daaraan gekoppeld bij een verwante doorstroom)

Dan ook weer over de landsgrenzen heen en weer, maar dan wordt het bijzonder moeilijk om te bezien zonder het hebben van de juiste statistieken...

In Nederland:

- Vlaamse Ad-opleiding + aanvullend hbo-bachelorprogramma = waarschijnlijk minimaal 4 jaren (met 4 jaren bij verwantschap)

⁶ Het is niet bekend of in het algemeen een Vlaamse student die aldaar het ASO heeft gevolgd, in Nederland een korte leerroute mag en kan volgen voor de hbo-bachelor. Dat zou op zich kunnen op basis van wat in de Nederlandse wet staat over de versnelde route voor vwo'ers. Maar het is lastig te bepalen wat iemand dan in Vlaanderen daarvoor heeft gedaan, gelet op de te volgen opleiding.

In Vlaanderen:

- Nederlandse Ad-opleiding + aanvullend hbo-bachelorprogramma = waarschijnlijk minimaal 3,5 jaren (met 3,5 jaren bij verwantschap)

3.5 Constateringen

Constateringen bij de bachelor:

- Voor de hbo-bachelor geldt nadrukkelijk dat deze over en weer gelijkwaardig zijn.
- Voor de route naar de wo-bachelor geldt hetzelfde.

Constateringen voor de Ad:

- De Nederlandse Ad-opleiding vergt via de havo 7 jaren.
- Maar de Vlaamse Ad-opleiding kent via het ASO een route van 7,5 of 8 jaren.
- Daarmee zou kunnen worden gesteld dat in Vlaanderen een hoger niveau wordt bereikt, met minimaal een jaar langer studeren.
- Maar binnen de Vlaamse opleiding voor het Graduaat moet minimaal een derde van de studie in het werkveld worden doorgebracht, dus de praktijkcomponent is duidelijk groter dan in Nederland. Dat zou kunnen betekenen dat er sprake is van bredere insteek, met de theorie en de praktijk in een andere balans dan in Nederland...

Kortom, er liggen nog wel wat vragen op tafel. Het checken van een aantal websites van hogescholen in het zuiden des Nederlands laat zien dat de toelating tot de Ad resp. de instroom met het Graduaat in de bacheloropleiding absoluut geen issue is in de formele zin. Iemand kan zich natuurlijk altijd aanmelden, om te bezien wat zoal mogelijk is.

Omgekeerd focust men zich in Vlaanderen veel nadrukkelijker op de Nederlandse markt. Het collegiegeld is veel lager, er zijn vaak voldoende studentenkamers ('op kot') en de aanpak binnen de studie is sterk traditioneel, met veel begeleiding. Het aantrekken van Nederlandse studenten valt dus onder de strategie van de hogescholen.

In Nederland kennen we de 'regionale Ad-Colleges'. Dat is niet het geval in Vlaanderen, met een veel kleiner voedingsgebied per hogeschool en daarom zijn de Graduatens geclusterd binnen de bestaande vestigingen, met hun eigen aanpak veelal.

4 Wederzijdse erkenning van diploma's en graden is maatwerk

Er wordt door Nederland nadrukkelijk geschermd met het hebben van een convenant met België en Luxemburg (en de Baltische staten) over het over en weer erkennen van elkaars diploma en daarbij behorende graden. Dat maakt het doorstuderen buiten het eigen land een stuk simpeler. Maar het betekent evenwel niet dat men dat ook aldaar dezelfde (instroom- en doorstroom)rechten heeft zoals die er bestaan in dat eigen land, zoals hierboven is aangetoond.

Het houdt in ieder geval in dat de ontvangende instelling genegen is om de a.s. student te ontvangen en samen te bezien op welke wijze met de opleiding op een hoger niveau kan worden gestart. Er zijn dus algemene regels maar daarnaast kan worden teruggevallen op nader onderzoek, toetsen of misschien een brugprogramma. Kortom, het is en blijft gewoon maatwerk, samen met de internationale afspraken over 'het openhouden van de toegangspoort'.

5 Voorstel voor een projectje

Is het wellicht een goed idee om in het kader van de verdere samenwerking rond niveau 5 in Nederland en Vlaanderen een projectje in te richten om te bezien wat de verdere mogelijkheden zijn om doorlopende leerwegen in de internationale context vorm te geven? Dat kan worden aangewengeld via het Ad-platform maar mogelijk ook voor de Werkgroep Internationalisering van CHAIN5.

Het doel is om te bezien hoe de reeds opgebouwde contacten kunnen worden gebruikt voor analyses van hetgeen in dit nummer is aangekaart, het opzetten van 'joint programmes', het bezien of de route naar de Vlaamse hbo-bachelor na het havo ook via de Ad kan lopen, het benutten van de vormen van 'work-based learning', en zo zijn er nog wel meer mogelijkheden voor de samenwerking. Misschien kan het ook een proeftuin zijn voor de 'European Degree at level 5' en om een basis te vormen om de EHEA te dwingen de Short Cycle volwaardig te gaan meenemen in de discussies. Gedachten hierbij? Stuur maar door.

Bijlage 1

Hier de aanbevelingen die zijn opgenomen in het Tirana Communiqué m.b.t. de EHEA (30 mei 2024)

Tirana Commitments

- We are resolved to make an inclusive, innovative and interconnected EHEA a reality by 2030.
- We stand strongly with Ukraine and its higher education community and decide to maintain the suspension of the rights of participation of the Russian Federation and Belarus in all structures and activities of the EHEA.
- We reaffirm our commitment to protect, promote, and uphold academic freedom, as defined in the Rome Communiqué. In addition, we commit to upholding, promoting, and protecting the values of academic integrity, institutional autonomy, participation of students and staff in higher education governance, and public responsibility for and of higher education, and adopt the statements on the fundamental values annexed to this Communiqué. We welcome the work on creating a technical monitoring framework, and we ask the BFUG to report back to us at our 2027 Ministerial Conference.
- We commit to ensuring that we have, or will devise, and will publish appropriate action plans to address any remaining implementation gaps, and to promoting knowledge-sharing activities related to the EHEA. We mandate the BFUG to work on the key commitments' future-proof development, dissemination and possible expansion.

Furthermore,

- we invite the BFUG to review the ECTS Users' Guide 2015 by 2027, to strengthen its key features and adapt it to current developments, including micro credentials;
- we invite the authors of the ESG to propose a revised version by 2026 to the BFUG, to be adopted by us at our 2027 Ministerial conference, as well as an adjustment, where required, of the European Approach for Quality Assurance of Joint Programmes. We will also promote more robust and transparent quality assurance of transnational education delivered worldwide, in line with the ESG, to protect the interests of students;
- we are committed to countering diploma and accreditation mills, fraudulent qualifications and academic cheating services, made more accessible through developments in the digital field. We ask the BFUG to make good use of the work of the ETINED platform and the ENIC-NARIC networks to address these challenges and protect academic integrity.
- We commit to measuring progress in the implementation of the Principles and Guidelines to Strengthen the Social Dimension of Higher Education in the EHEA, and ask the BFUG to report back on this in 2027. Furthermore, we endorse the document Indicators and Descriptors for the Principles of the Social Dimension of Higher Education in the EHEA15 as the first comprehensive and consolidated framework for the social dimension in the EHEA. Simultaneously, we promote the improvement of data collection, through participation in related initiatives, such as Eurostudent.
- We, together with stakeholders and communities, commit to tackling the socio-economic challenges, such as the rising cost of living and difficulty to access student housing, that have impacted access to higher education and student life as a whole. We will intensify our efforts to ensure the recognition of qualifications held by refugees and to remove barriers to their enrolment in higher education.
- We will support higher education institutions in strengthening their contribution to society and their local communities, responding to the Sustainable Development Goals (SDG) and the green transition in the area of higher education, to the ongoing digitalisation and the combination of physical and online learning and teaching. We will also ensure synergies with the European Education Area (EEA) and the European Research Area (ERA).
- We commit to fostering flexible learning paths, which need to be flexible, properly delivered, quality assured, and recognised, in all higher education programmes. This also includes the recognition of prior learning, and new forms of education provision, such as micro-credentials. We need to ensure student-centred learning is a reality for all students.

- We commit to supporting the ethical, trustworthy, responsible, and rights-based use of AI in learning and teaching, as well as in research practice, to ensure transparency, fairness, student and staff participation and well-being. We ask the BFUG to consider in its work the wider and longer-term impact of the digital transition on higher education in the EHEA, including AI, and in particular with regard to the key commitments and the use of Bologna Process tools.
- We reaffirm our commitment to enabling all learners to acquire international and intercultural competencies, and we will reinforce our efforts to identify and remove barriers and promote physical mobility, also in order to achieve the benchmark of at least 20% of mobile students. We mandate the BFUG to prepare an action plan to stimulate mobility and internationalisation of higher education and to support measures for achieving a greener, more inclusive, and more balanced mobility.
- We will support higher education institutions in their exploration of practices and benefits of blended mobility and virtual exchanges, and in fostering the internationalisation of the curricula. We commit to supporting transnational cooperation, including for joint programmes and joint degrees, through better implementation of the key commitments and by removing undue administrative and legal barriers.
- We reaffirm our commitment to making automatic recognition of qualifications and learning periods abroad a reality for all students and graduates, welcome the revision of the European Area of Recognition (EAR) Manual and the use of other tools developed by the ENIC-NARIC networks, and will continue to promote the use of quality assurance and transparency tools, such as DEQAR.
- We welcome the adoption of the Global Policy Forum Statement and ask the BFUG and its working structures to continue to develop and strengthen dialogue and collaboration with macro regions on various levels and with appropriate interlocutors. This includes reciprocal referencing of qualifications frameworks and credit systems, ratification and implementation of the UNESCO Global Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education, as well as the second generation regional recognition conventions, and alignment and mutual understanding of quality assurance principles.
- We mandate the BFUG to ensure that policy commitments aiming at creating by 2030 an inclusive, innovative, and interconnected EHEA, mindful of the fundamental values, are properly monitored, including through a Bologna Process Implementation Report that assesses key developments.
- We also ask the BFUG to submit to us in 2027 proposals for the main priorities for the next decade, in close cooperation with higher education institutions, staff and students.
- We adopt the “Rules of Procedure for the EHEA” and invite the BFUG to adopt revised Rules of procedure of for its own work in due course; we mandate the BFUG to continue working on the possibility of establishing a long-term, independent, internationally staffed Secretariat to create effective support for the BFUG, and to evaluate the feasibility and sustainability of the related proposals, models, and terms of reference in Spring 2026, to be presented for adoption and implementation at our 2027 Ministerial Conference; and we agree to undertake an assessment of the chosen arrangement after two work periods.

Bijlage 2

Passages uit de recente Kamerbrief van OCW over het voorstel vanuit Brussel om te komen tot een 'European Degree'

De meningen van lidstaten over het voorstel zijn nog verdeeld of niet finaal. Met betrekking tot de gemeenschappelijke Europese graad leven onder lidstaten nog veel vragen over de voorgestelde criteria die bepaald moeten worden om de gepresenteerde doelstellingen van een Europese gemeenschappelijke graad te behalen.

Er zijn daarnaast ook vragen over de meerwaarde van een dergelijke graad en het verschil met de bestaande graden, terwijl de administratieve lasten juist omlaag moeten. Het beperken van administratieve lasten is immers een aandachtspunt voor meerdere lidstaten, en het is onduidelijk hoe dit voorstel daar aan bij zou dragen.

Het Europees Parlement heeft nog geen specifiek standpunt over het pakket, en heeft formeel ook geen rol in de onderhandelingen.

Het Europees Parlement heeft zich in het verleden wel uitgesproken over deelaspecten van het voorstel Gemeenschappelijke Europese Graad.

Ook heeft het Europees Parlement aan het huidige en komende Voorzitterschap van de Raad verzocht de inhoudelijke behandeling van de twee Raadsaanbevelingen in het pakket aan te houden tot na de EP-verkiezingen

Subsidiariteit: De grondhouding van het kabinet is positief. De mededeling en aanbevelingen hebben tot doel om de transnationale samenwerking in Europa op het gebied van hbo en wo te bevorderen. Hoewel het waardevol is dat er verschillen zijn in nationale- en regionale onderwijssystemen toegespitst op de onderwijsvisie van een specifiek land of regio, vormen deze verschillen vaak ook een belemmering om over de grens samen te werken.

Middels de intensivering van samenwerking kan een hogere mate van kwaliteit in het hbo en wo worden bereikt dan wanneer afzonderlijke lidstaten het initiatief nemen tot internationale samenwerking. Dit rechtvaardigt optreden op het niveau van de EU voor zover deze niet raakt aan de autonomie van de hbo- en wo-instellingen en in strijd is met bestaande afspraken in het Bologna-proces

De grondhouding van het kabinet is positief.

De mededeling en aanbevelingen hebben tot doel de transnationale samenwerking in Europa op het gebied van het hbo en wo te bevorderen. Het instrument van de Raadsaanbeveling is niet-bindend en laat de lidstaten vrij overeenkomstig hun nationale omstandigheden te beslissen of en hoe zij gevolg geven aan de aanbeveling.

Het voorgestelde optreden is wel geschikt om deze doelstelling te bereiken omdat het kabinet van mening is dat de voorstellen de samenwerking tussen hbo- en wo-instellingen op EU-niveau versterken. De voorstellen kunnen er namelijk voor zorgen dat instellingen beter transnationaal samen kunnen werken en kennisuitwisseling met instellingen binnen de EU kan ervoor zorgen dat nieuwe samenwerkingsverbanden worden aangegaan waarmee transnationale samenwerking op het gebied van hbo en wo uitgebouwd en versterkt wordt.

Het voorgestelde optreden gaat ook niet verder dan noodzakelijk omdat het aan de lidstaten zelf blijft hoe ze invulling geven aan de aanbevelingen.

Het kabinet heeft echter een aandachtspunt, namelijk of een gemeenschappelijke Europese graad bij alle door de Commissie genoemde kansen het meest doelmatige middel is om die te verwezenlijken. Het kabinet zal de Commissie om verduidelijking vragen.